

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Іран К.О., аспірант

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

<https://orcid.org/0009-0003-7241-8854>

Яворська В.В., д-р геог. наук, професорка

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

<https://orcid.org/0000-0002-7449-7908>

Анотація: Досліджено суспільно-географічні аспекти інвестиційного забезпечення аграрного сектору Одеської обл. в умовах воєнних та повоєнних викликів. Проаналізовано природно-ресурсний потенціал, структуру агровиробництва і динаміку інвестиційної активності в регіоні на основі верифікованих статистичних даних. Обґрунтовано стратегічні пріоритети залучення інвестицій у розрізі суспільно-географічного підходу.

Ключові слова: аграрний сектор, інвестиційний потенціал, Одеська область, продовольча безпека, повоєнне відновлення, капітальні інвестиції, суспільно-географічний аналіз.

Постановка проблеми. Аграрний сектор Одеської області є одним з стратегічних секторів регіональної та національної економіки. Земельний фонд регіону становить 3331,3 тис. га, з яких 2594,5 тис. га (78,0%) припадає на сільськогосподарські угіддя, а рілля займає 2076,5 тис. га, або 80% від загальної площі угідь (рис. 1а) [1]. Завдяки чорноземним ґрунтам з високою природною родючістю у поєднанні з теплим степовим кліматом регіон традиційно посідає провідні позиції в Україні за виробництвом зернових та олійних культур. За підсумками 2025 р. Одещина підтвердила статус лідера серед областей країни за посівними площами пшениці, ячменю, гороху і ріпаку озимого [2].

Водночас зберігаються суттєві структурні обмеження, серед яких найбільш значущими є погіршення зрошувальної інфраструктури (площа функціонуючих зрошуваних земель скоротилась у декілька разів порівняно з 1990-ми рр.), виснаження родючості ґрунтів на півдні регіону та нерівномірність інвестиційного забезпечення між окремими районами. Повномасштабна збройна агресія 2022 р. посилила ці виклики, зумовивши різке скорочення капітальних інвестицій у аграрний сектор на загальнодержавному рівні. Зазначені обставини визначають актуальність суспільно-географічного аналізу інвестиційного забезпечення агросектору регіону та пошуку пріоритетів його відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційного забезпечення аграрного сектору України в умовах сучасних викликів розглядаються у працях Калетніка Г. М. та Козяр Н. О. [6], Попової О. та ін. [5], Атамас О. [4]. Автори обґрунтовують необхідність поєднання макроекономічних

інструментів підтримки з регіонально диференційованими механізмами стимулювання інвестицій, що враховують специфіку місцевого природно-ресурсного потенціалу та ринкової кон'юнктури. Разом з тим суспільно-географічний вимір інвестиційних процесів в агросекторі Одеської обл., у тому числі просторові закономірності розподілу інвестицій між районами, залишається недостатньо дослідженим у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Суспільно-географічний підхід до дослідження інвестиційного забезпечення агросектору передбачає комплексний аналіз природно-ресурсного потенціалу, розселенської структури, ринку праці та транспортно-логістичних характеристик у їх просторовому взаємозв'язку. Саме цей підхід дозволяє перейти від загальних кількісних оцінок інвестицій до виявлення їх просторових закономірностей і диспропорцій.

Природно-ресурсна база Одеської обл. формує об'єктивні передумови для інвестиційної привабливості аграрного сектору. Серед ключових конкурентних переваг регіону слід виокремити такі. По-перше, провідні позиції у рослинництві – за структурою посівів технічних культур у 2025 р. домінують соняшник (348,4 тис. га, або 52,7%) та ріпак озимий (270,6 тис. га, або 40,9%), що забезпечує значний обсяг олійної сировини для переробки і експорту (рис. 1б) [2]. По-друге, частка регіону у загальнодержавному поголів'ї овець і кіз сягає 31,4%, що свідчить про розвинений потенціал пасовищного тваринництва [2]. По-третє, розвинена портова інфраструктура Одеського, Чорноморського та Южненського портів забезпечує прямий вихід на міжнародні ринки збуту агропродукції. Через порти «Великої Одеси» у 2022–2023 рр. пройшло понад 16,3 млн тонн зернових і олійних культур [7].

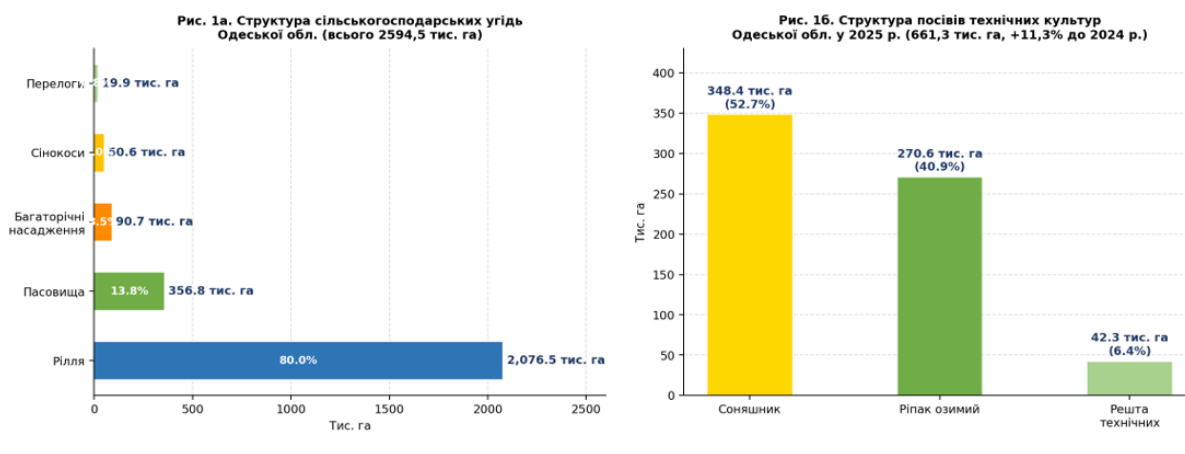


Рисунок 1 – Ресурсна база аграрного сектору Одеської обл. (складено за даними ГУС в Одеській обл. та Ukragroconsult, 2025–2026 рр.)

Аналіз загальнодержавних трендів інвестиційної активності засвідчує, що загальний обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2022 р. скоротився на 39,2% порівняно з 2021 р. (з 673,9 млрд грн до 409,4 млрд грн). При цьому інвестиційна активність у сільськогосподарському виробництві знизилась випереджальними темпами щодо інших видів діяльності, а частка капітальних інвестицій у валовій

доданій вартості агросектору зменшилась до критично низьких значень [3; 4]. Для Одеської обл. негативний ефект посилюється через ударами по портовій інфраструктурі, руйнуванням системи зберігання зерна та відтоком агровиробничих кадрів.

Разом з тим починаючи з 2023–2024 рр. спостерігається поступове відновлення агровиробництва. Індекс аграрної продукції Одеської обл. у січні–лютому 2026 р. склав 101,3% до аналогічного рівня 2025 р., а для сільськогосподарських підприємств цей показник досяг 105,4%, що свідчить про відновлення ділової активності в секторі [2]. Серед позитивних тенденцій 2025 р. слід виокремити зростання посівних площ технічних культур на 11,3% порівняно з попереднім роком та розширення гречки в 1,7 раза і зернобобових в 1,5 раза [2].

Одним із ключових механізмів залучення інвестицій у повоєнний агросектор регіону є міжнародне фінансування. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і програми ЄС у сфері відновлення розглядають Південь України, зокрема Одеську обл., як пріоритетний регіон підтримки. Ключовими напрямками програм є відновлення зрошення, підтримка малих фермерських господарств і розвиток кооперації. За Калетніком Г. М. та Козяр Н. О. [6], ефективне залучення зовнішніх інвестицій потребує чітко артикульованих регіональних пріоритетів із проведеним попереднім зонуванням інвестиційної привабливості.

Суспільно-географічний аналіз виявляє виразну просторову диференціацію інвестиційного потенціалу між районами Одеської обл. Північна агрохімічна зона (Подільський, Кодимський, Балтський райони) відзначається найвищою якістю ґрунтового покриву і сприятливими умовами для інтенсивного рослинництва. Центральна зона концентрує основний масив переробної агропромисловості та логістичних потужностей. Причорноморська та придунайська зони мають специфічний потенціал для розвитку садівництва, виноградарства, рибогосподарського комплексу та агротуризму. Ця просторова диференціація потребує відповідної диференціації інвестиційних підходів і механізмів підтримки.

Висновки. Аграрний сектор Одеської обл. зберігає значний інвестиційний потенціал, що ґрунтується на унікальній природно-ресурсній базі (2594,5 тис. га сільськогосподарських угідь, провідні позиції за посівами зернових та олійних культур, 31,4% поголів'я овець і кіз країни), розвиненій портово-логістичній інфраструктурі та відновлювальній динаміці виробництва у 2025–2026 рр. Стратегічними пріоритетами інвестиційного забезпечення аграрного сектору регіону в рамках суспільно-географічного підходу є такі. По-перше, відновлення і модернізація зрошувальної інфраструктури з урахуванням посушливості причорноморської зони. По-друге, просторово диференційована підтримка районів відповідно до їх природно-господарського потенціалу. По-третє, нарощування грантового і кредитного фінансування через міжнародні програми за участю FAO, ЄБРР і програм відновлення ЄС. По-четверте, стимулювання кооперативних моделей організації малого і середнього агробізнесу для

рівномірнішого розподілу інвестицій між периферійними і центральними районами.

Список використаних джерел

1. Земельний фонд Одеської обл. Головне управління Держгеокадастру в Одеській обл. URL: <https://od.land.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2026).
2. Сільське господарство Одещини зросло на початку 2026 року. Ділова Одеса. 03.04.2026. URL: <https://dilova.com.ua/zemlya/silske-gospodarstvo-odeshhyny-zroslo-na-rochatku-2026-roku-oprylyudneno-statystyku/> (дата звернення: 04.04.2026).
3. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010–2022 роки. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).
4. Атамас О. Інвестиційна діяльність в Україні: реалії сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-42>.
5. Попова О., Коцюбинська Л., Скубій О. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49>.
6. Калетнік Г. М., Козяр Н. О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 81–89. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202012081>.
7. Щорічна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській обл. у 2023 р. Департамент екології та природних ресурсів Одеської ОВА. Одеса, 2024. URL: <https://ecology.od.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2026).

Abstract: The paper investigates the socio-geographical aspects of investment provision for the agricultural sector of the Odesa region under wartime and post-war conditions. The study analyses the natural resource potential, agricultural production structure and capital investment trends based on verified statistical data of the State Statistics Service of Ukraine and the Main Department of Statistics in the Odesa region. The region leads Ukraine in sown areas of wheat, barley, peas and winter rapeseed (2025), accounts for 31.4% of national sheep and goat livestock, and holds 2,594.5 thousand hectares of agricultural land, of which 2,076.5 thousand hectares are arable land. The agricultural production index in January–February 2026 reached 101.3% compared to the same period in 2025. National capital investments fell by 39.2% in 2022, with the agricultural sector experiencing above-average decline. A spatial differentiation of investment potential among districts is identified within the socio-geographical framework, and four strategic priorities for post-war agricultural investment are substantiated.

Keywords: agricultural sector, investment potential, Odesa region, food security, post-war recovery, capital investments, socio-geographical analysis.